

zegd werd — en natuurlijk heeltemaal van Hendrik de Cock. Voor de ideeën van Karl Barth heeft hij in meer dan één opzicht gekozen.

Het bezwaar wordt door hem dan ook nog later aldus toegelicht:

Mijn bezwaar is tegen iets, dat in het verleden gebeurd is. Dat er gereformeerden zijn, die ons volk — m.i. terecht — hebben gezegd, dat zij, die het met de Geelkerken eens zijn, niet gereformeerd zijn, ook geen „nuance” zijn in het geref. leven, doch inzake de Heilige Schrift de geref. belijdenisschriften tegen zich hebben; terwijl diezelfde gereformeerden nu, in de oprichting van ons zooveelste intellectuele centrum, een verklaring onderteekenen — buiten de kerk — dat erkende voorgangers der groep-Geelkerken wel de belijdenisschriften aanvaarden, en zoo gereformeerd zijn, dat ze zelfs kunnen propageeren de waarheden, vervat in de belijdenisschriften, waarmede zij elders verklaard zijn te strijden.

Nu kunnen sommigen jubelen over de eenheid; maar nuchtere waarneming zegt: ze bestaat niet.

Juist, omdat hij meent, dat de erkenning van de groep-Geelkerken als een „nuance” binnen de gereformeerde belijdenis, een streep haalt door Assen — want men moet de personen niet scheiden van hun publicaties — besluit hij:

Zoodra ik erkennen zal dat ds J. C. Aalders en prof. Sneller blijken hun publieke gedragingen en uitspraken — met de rest heb ik, noch een ander iets te maken! — een „nuance” zijn binnen de gereformeerde belijdenisschriften, zal ik twee dingen doen:

a. dadelijk de pen neerleggen (ik zie er al een paar watertanden), met besluit om in geen jaren iets te zeggen, omdat ik me dan vele jaren grondig heb vergist (dan is het goed vooreerst stil te zijn);

b. met schuldbelijdenis toegang vragen bij de Gemeente, thans gediend door ds E. L. Smelik (en prof. Sneller en ds J. C. Aalders), omdat ik dan — waarschijnlijk — nog wel van een andere „nuance” ben — maar geen kerk begeer, die geen plaats laat voor „nuances”; indien de geref. kerken „nuances” binnen de Confessie niet verdragen, zijn ze sectarisch bezig geweest in Assen '26. En ik geloof wel, dat ik in de kerk ben, maar ik heb geen zin aan een secte.

En als ik dan zie, hoe mensen, die het werk van Kuyper en Bavinck niet ontwikkeld, maar afgebroken hebben nu op ons volk worden afgezonden als propagandisten van het Calvinisme, dan bedroef ik mij. Het gaat niet om wat komen kan; het gaat om dat ééne feit, dat niet meer goed te maken is.

De Rietberg schreef in „De Wachter”:

Als wij deze lijst nagaan, komen er heel wat vragen. Onze broeders uit de Chr. Geref. Kerk hebben jaar in jaar uit gezegd, dat wij de belijdenis niet zuiver meer hebben, en het neo-Gereformeerde hebben ze niet het minst de hoogleraren van de V. U. in de schoenen geschoven. Ze hebben gezegd, dat wij eigenlijk ontrouw zijn aan de belijdenis, dat we wel de Geelkerken c.s. hebben uitgeworpen, maar dat we anderen, die even verkeerd staan, ongemoeid laten. Zij hebben dus gezegd (en dat wel herhaaldelijk): op het stuk van de belijdenis zijn wij het met elkander niet eens! Is dat alles nu ineens weggevalen? Kan, om maar iets te noemen, prof. Van der Schuit nu ineens met prof. Kuyper „de waarheden, in onze belijdenis vervat, propageeren”?

En dan de samenwerking met hen, die tot de groep-Geelkerken behoren. Onze mannen hebben van hen gezegd en geschreven, dat de groep-Geelkerken in strijd is met de belijdenis. Maar dat is dan toch buiten de kerk óók waar? En de anderen hebben van ons verklaard, dat wij de belijdenis geweld hebben aangedaan. Maar dat blijft toch voor hen ook waar buiten hun kerkgemeenschap? Hoe moet ik dan deze samenwerking verklaren? Is dat conflict nu weg? De heeren nemen van elkander aan, dat zij de belijdenis aanvaarden. Is dan heel het geschil maar 'n kwestie van uitlegging der belijdenis, is het maar een nuance, een verschil binnen de grenzen der belijdenis? Als dat waar is — wat betekent dan de Synode van Assen? Moeten we dan haar besluit maar zoo gauw mogelijk ongedaan maken en doen alsof er niets gebeurd is? Als we geloven moeten, dat o.a. ds Aalders (één van de onderteekenaars) de waarheden der belijdenis zal propageeren, evengoed b.v. als prof. Hepp, wel, waarom staat hij dan eigenlijk buiten onze kerken? Erkennen (om maar enkele namen te noemen) de professoren Aalders, Grosheide, Hepp en Kuyper de mannen van het zgn. Hersteld Verband nu werkelijk als Gereformeerde belijders, zij het dan ook van een bepaalde schakeering?

Later merkte dezelfde auteur op in hetzelfde blad:

Zoals men ziet, zijn er meerderen, die bezwaar maken. En 'k geloof niet, dat zij verdiend hebben geschoven te worden in den hoek van hen, die niet goed onze roeping als Calvinisten verstaan.

'k Acht deze zaak zeer ernstig. En 'k wil het maar eens scherp zeggen: deze Bond heeft voor mij iets van de begraving van hetgeen wij in de laatste jaren bereikt hebben.

Dr K. Dijk schreef in „Geref. Kb.” Den Haag:

Het is mij duister, dat op dezen grondslag kunnen samenwerken tot propageering van de gereformeerde waarheden, mensen, die juist op tal van punten scherp tegenover elkaar staan. Mannen en vrouwen, van wie de een heeft gepredikt, dat we ons los moesten maken van Kuyper en Bavinck, en ons oriënteren moesten in de richting van de oudere ethischen en eigenlijk van Luther; van wie een ander ons ontrouw verwijt aan de Gereformeerde Belijdenis; van wie een derde openlijk beweert, dat „Assen” het Schriftgezag heeft ondermijnd; van wie meerderen de V. U. allerminst sympathiek gezind zijn

en deze gereformeerde hogeschool overbodig achten, en onder wie op het punt van de kerk en het verbond der genade de meeningen zeer ver uiteenloopen.

Dat is de werkelijkheid.

Een werkelijkheid, die ik eerder mooier voorstel dan te donker kleur.

Een ieder, die op de hoogte is van de geestelijke stroomingen, weet dit alles zeer wel.

Het zou struisvogelpolitiek zijn dit te verbergen. Maar hoe is het dan mogelijk, dat mensen met zulk een verschillenden en vaak antithetischen kijk op wat gereformeerd is, zich vereenigen tot een Bond van Gereformeerden (Calvinisten), (ik begrijp die haakjes niet recht), om samen de gereformeerde waarheden te propageeren op grond van de Drie Formulieren van Eenigheid? Dus ook van de volstrekte autoriteit der Heilige Schrift, b.v. ten opzichte van Gen. 2 en 3? En ook van het leerstuk der kerk en van het verbond der genade? en eveneens van... ja welk artikel 36, van het ongewijzigde of het gewijzigde? en wanneer men op het terrein van de wetenschap deze beginselen zal uitdragen, wordt dan onze Vrije Universiteit als ideaal gesteld?

Dr Kaajan zeide in „Utrechtsche Kb.”:

Ds Schilder dweept met dezen Bond niet. Hij vindt samenwerking, bestudeering, voorlichting van elkaar ten allen tijde wenschelijk en zelfs geboden.

Maar niet op een grondslag, die volgens zijn kerken en volgens de publicaties van deze onderteekenaars, onwezenlijk is. En ook niet voor den prijs van een erkenning, dat tusschen deze onderteekenaars onderling niet de Gereformeerde belijdenisschriften, maar slechts kwesties van uitlegging daarvan een zekere „nuance” schliepen.

Ik kan hem geen ongelijk geven.

Ds Knoppers schreef in „Geref. Jongelingsblad”:

Wij meenen te moeten constateeren, dat in den kring van den Calvinisten-Bond op meerdere punten fundamentele verschillen zijn, vóór Assen en ná Assen. En deze verschillen laten zich niet wegdreuzen. En als ze ter tafel moeten komen is de fundamentele eenheid zoek en gaat de Bond uit elkander. Maar onderwijl zal er in den kring van hen, die spreken van de Belijdenisschriften ONZER Gereformeerde Kerken, veel verwarring zijn gesticht en krachtsopenbaring tegengegaan zijn. De Buskes van het Hersteld Verband juicht reeds en vraagt nu om verdere consequentie in verband met Assen!

De „Geref. Kb. v. Amsterdam” schrijft:

Doch nu komt de onduidelijkheid, die ons vooralsnog belet de oprichting van dezen Bond geestdriftig te begroeten. Onder de onderteekenaars van zijn Statuten tellen wij tal van klinkende namen uit onze Gereformeerde groep. Namen van mannen, die onder ons het volste vertrouwen hebben. Maar ook namen van anderen, in wie ten aanzien juist van hun Schriftbeschouwing, om 't maar zacht te zeggen, ons vertrouwen diep is geschokt.

Er is iets onverklaarbaars in, hoe mannen van wie bekend is, dat zij ten opzichte van zulk een fundamenteel en principieel stuk lijnrecht tegenover elkander staan, als Gereformeerde bondgenooten de handen ineen konden slaan, om de Gereformeerde beginselen te propageeren.

In „Westlandsche Kerkh.” spreken deze week ds Bootsma en ds v. Minnen (Amandi) over de kwestie. Ds Bootsma is hijkbaar voornemens, zijn artikel nog te vervolgen; daarom citeer ik daaruit nog niet. Amandi schrijft:

Bond drukt uit eene éénheid, wat als saamhoorig saamgebonden is.

Dat is het diep geheim, maar ook wondere kracht van den huwelijksbond.

Wanneer zal nu, welke bond ook, levenskracht en levenstoekomst hebben?

Dan alleen, als het sluiten van dien Bond een reeds bestaande éénheid en saamhoorigheid constateert.

Wanneer is het bestaanrecht aanvechtbaar en de bestaansduur van een bond twijfelachtig?

Als eerst de bond gesloten wordt en uit die sluiting de eenheid en saamhoorigheid zich zal moeten ontwikkelen.

De liefde, eenheid, saamhoorigheid moeten niet na den trouwdag komen, maar zullen juist tot den trouwdag leiden.

Indien we deze gegevens nu eens toepassen op den „Bond van Gereformeerden (Calvinisten) in Nederland”, dan worden we wel een beetje twijfelachtig over het oprichtingsrecht en de bestaanskracht van dezen Bond.

Onder de van meer dan één zijde geëfende kritiek ontdekt Amandi ook

hoogst gewichtige bedenkingen tegen wat even ondoordacht als lichtvaardig als eenheidskracht in dezen Bond wordt geprezen. Op politiek gebied mag men misschien de illusie koesteren, dat er bij de doorwerking van dezen Bond winst zou te behalen zijn, op kerkelijk gebied echter koesteren we die illusie niet. Integendeel.

Tenslotte zegt hij:

En nu kom ik op wat m.i. het bijzonder zwakke punt is.

Er is geen éénheid, die tot Bondssluiting dringt.

De naam „Gereformeerd”, het begrip „Calvinist” is tegenwoordig allermint een eenheidswoord en eenheidsbegrip. Indien al de onderteekenaars bovengenoemd ieder voor zich eens moesten zeggen, wat zij onder hun „gereformeerden” naam en hun „calvinistisch” beginsel verstaan; als ieder eens duidelijk moest uitdrukken zijn opvatting van en verhouding tot de Drie Formulieren van Eenheid als uitdrukking van de Gereformeerde leer- en levensbeschouwing; wat een snijvende verschillen zouden zich al dadelijk openbaren.

Geen nuance of schakeeringen.

Maar diepgaande verschillen.

De scheur na Assen is niet om een nuance, maar om een tegenstelling.

De verdeeldheid in het Kerkelijk leven ook tusschen Hervormd Gereformeerd en Gereformeerde Kerk, en tusschen dezen en Christelijk Gereformeerd, is geen nuance, maar een tegenstelling.

Daarom is deze Bond geen resultaat van Eenheid. Maar zou eerst die Eenheid moeten maken.

Ten slotte spreekt ook ds H. J. Heida zich uit in „Geref. Kb. v. Schiedam, Vlaardingen etc.”. Nadat ds H. gevraagd heeft: is nu de groep-Dr Geelkerken gereformeerd of is zij het niet? — vervolgt hij aldus:

Ongetwijfeld zou deze vraag ook kunnen rijzen bij het stichten van den internationalen Bond, die als Calvinistisch (Gereformeerd) zich den volke aandient.

Wij meenen echter wel te moeten aannemen, dat bij zulk een Calvinistische Vereeniging deze woorden in een ietwat anderen zin moeten worden genomen bij eene internationale dan wel bij een nationale zaak.

Zeker, het Calvinisme is wijder en breder dan de Nederlandsche tak van dezen boom; maar het Calvinisme is niet overal met dezelfde kracht en zuiverheid te voorschijn gekomen en bewaard.

Even later:

Er zijn mensen geweest, — of zij er nog zijn weet ik niet, want niets is veranderlijker dan de mensch — die hebben beweerd, dat in de volksvoorstelling Ethisch en Gereformeerd wel sterk uiteenliepen, ja misschien een tegenstelling vormden; maar in de hogere regionen, bij de dieper denkenden er toch eenheid en beginsel was. Zulk een uiting was ook aan Hegel, de moderne Hegel, vroeger niet vreemd.

Wij hopen niet, dat bij de combinatie in dezen Calvinistisch (Gereformeerden) Bond dergelijke gevoelens zijn binnengeslopen; want dan moge haar treden voor het voetlicht statig en plechtig wezen; maar zal haar kracht en vrucht voor het Gereformeerde leven omgekeerd evenredig zijn aan de breedte van het front, dat zij vormt.

Wij hebben wel eens gehoord van mensen, die de geheelonthouding binnen de grenzen van ons land anders opvatten dan aan de andere zijde der frontieren, met andere woorden: dat zij later niet zoo afkeerig waren van een droppeltje druivennat.

Ons komt het voor, dat zelfs deze zwakheid, die voor een dorstige tong misschien door de vingers is te zien, toch gevaarlijk is.

Echter zouden wij het meer betreuren, wanneer er bij de samenstelling dezer Unie of Bond niet alleen meerdere opvattingen van het woordje Calvinisme, maar ook van het woord „Gereformeerd” intrede deden op nationalen bodem en wij telkens zouden moeten vragen: hoe bedoelt gij het nu eigenlijk, in nationalen of in internationalen zin?

Welnu, ons ware de Kerstiaanse en Kamper onthouding op den duur verre te verkiezen boven de overigen vrij algemeene deelname.

Tot zoover wat ik las van den Bond uit bovenomschreven kring.

Een afkeurend oordeel over de Passiespelen te Oberammergau.

In „De Stroom” (vrijzinnig) schrijft (ds S. H. N.) G(orter):

Ik hoop niet, dat men mij van godadienstige preutsheid verdenkt, wanneer ik verklaar de etalage van Lindeman de laatste weken wat schuw en haastig gepasseerd te zijn. Anders is dit wel een der aantrekkelijkste uitstallingen in onze aan werkelijk fraaie winkels niet te rijke stad. Men staat er even stil, droomt een moment weg in een kleurige plaat van Londen, de Alpen of de Riviera, kijkt even naar het model van de groote zeeboot of van het vliegtuig en voelt midden in het wel wat enge alledags-bestaan even zijn horizon verruimd. Ook wie weet, dat van al die heerlijkheden, die het reisbureau aanbiedt, voor hem maar een zeer klein deel zal ontoloten worden en ook wie zich wat ergert, dat de dingen hier toch wel heel erg van den buitenkant getoond worden — ook zoo een voelt een kort oogenblik, dat hij toch hoort tot een wereld met ruime, schoone mogelijkheden, waarvan enkele toch ook wel weer als voorheen zijn ziel zullen verrukken! Maar de laatste weken heb ik mij dat gevoel, van even wereldburger te zijn, ontzegd, want dat kruis op de reclameplaat voor Oberammergau hinderde me. O, het is maar een heel sobere plaat, die daar hing tusschen al die andere kleurige affiches. Nauwelijks iets meer dan een kruis met een amalle doek er over gehangen en dat in een entourage van even aangegeven bergen. Maar juist die soberheid hinderde me. Ze doet des te meer zien hoe verijnd en pervers deze reclame is. Juist nu voel ik hoe zeer dat kruis vloekt met de omgeving en hoe heel deze opzet van het passiespel wel zeer dicht staat bij de profanatie van wat voor ons het allerheiligste zijn moet. Ik weet wel dat hier alle booze schijn vermeden wordt en dat men in deze exploitatie alles stemmig en gedragen houdt. In den oproep van dezen zomer naar Oberammergau te tijgen wordt met opzet vermeld, hoe een plechtige gelofte aan God „om Hem te danken voor Zijn goedertierenheid” de achtergrond dezer vertooningen is en de vrouwen zullen zeker door dit woord getroffen worden. Maar ook de meer cultureelen krijgen hun deel en hun wordt verkond: „dat deze spelen over de geheele wereld bekend zijn door hun bijna ongeloofelijke volmaaktheid van weergave”, en „dat de groepen personen zijn naar de beroemde meesterwerken van Rubens, Raphaël, Murillo o.a.” Maar ook het groote publiek kan hier zeer goed komen: „Het spel is een geestelijk spel en kan door iedereen, welken godsdienst men ook belijdt, ten volle worden genoten en gewaardeerd.” Werkelijk dit moet velen uit allerlei rangen en standen treffen! Maar mij trefte dit als een handige en smakeloze reclame voor een oud gewijd dorpspel, waarin het lijden des Heeren

word
goed
hant
zome
wat
te ve
mens
hun
het
dorpe
bedoe
rang
wel t
telken
doen
huitze

E
am
hoor
lange
ontke
schoe
overi
grim
godv
tham
Laat
groot
het
ontoe
daar
hoog
die n
deels
wint
heilig
titus
Ne
De I
belar
muse
de vi
die r
veeld
van
en o
nooit
maas
theol
het
zoch
boven
men
aang
altijd
mee
haat
in de
trots
delijk
met

Door e
val over
Zoon, Br

VALEN

in den c
jaar.

Het ge
ontzaglij
ons toel
vaderlijk
staande.

U

PRO

Kaarte
zonden.

Met h
a.s. vert
namens d
allen, di
neming d
hartelijk.
Amsterd

COME
KOLONI

A. QUART

De Sillestra

Gaarne

J. T
Schooleit

Sinds j
PULL

moete El
wol.

GEE

in „DE
omdat